

Original Research

Qualitative Study of the Consequences of Definite Celibacy in Girls

Akbar Talebpour^{1*} Masoumeh Beiranvand²

¹Associate Professor, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran (Corresponding Author) a.talebpour@alzahra.ac.ir

²MA in, Social Sciences, Ayatollah Ozma Borujerdi University, Borujerd, Iran.

Background & Purpose

Refusal to marry causes population imbalance, low fertility, abnormal behavior, disenfranchisement, increased social harm, loss of opportunities, and physical and psychological consequences. The study of internal and external studies in the field of definitive celibacy has shown different and sometimes different views in this field;

Zarean (2018) showed Singles divide single life into harmful and enjoyable forms, and the enjoyable form of single life is one of the reasons in delaying marriage (Zarean, 2018: 99). Modarresi Yazdi et al. (2017) in examining the causes of social isolation of single girls showed The social isolation of single girls is relatively high (Modarresi et al., 2017: 133-137). Hosseini and Izadi (2016) found; Despite the differences in the causes of celibacy (voluntary and involuntary), most definite persons of celibacy have dual feelings of celibacy; on the one hand, they are satisfied with the independence and freedom resulting from celibacy; On the other hand, they feel lonely and advise others to get married (Hosseini et al; 2016: 55-63).

Chaboki (2016) has identified three central categories: an idealistic view of marriage, a change in view of girls' position in the family, and social conditions that reduce the attraction of marriage are among the reasons for the spread of definite celibacy (Chaboki, 2016: 102-119).

Awosan and Hardy (2017) showed that there are different about development and perpetuation of romantic relationships and definite

celibacy that are related to the social, historical and cultural contexts of individuals (Awosan & Hardy, 2017: 463-469).

Adamczyk (2016) considers the promotion of individual lifestyle and new demographic pattern as effective factors in reducing marriage. According to him, while traditional norms forced people in society, especially girls, to marry, but new norms do not impose them to marry (Adamczyk, 2016: 22-24).

Yu (2016) showed; The pattern of delayed marriage is increasing in South Korea among those born after 1970 who turned 45 in 2016 (Yoo, 2016: 1045-1075). Ntoimo and Abanieh (2014) found; Economic independence and empowerment, individual preferences of spouse choice, family factors, cultural beliefs and higher education have been factors in girls' reluctance to marry in Nigeria (Ntoimo & Abanihe, 2014: 390-395).

Given the aforementioned effects of definite celibacy, as well as the different reasons for this phenomenon from the perspective of many researchers, it seems that examining the consequences of this phenomenon from the perspective of experienced people as people who have qualified themselves, can be in charge of reduce regular injuries and prevent overgrowth.

Method

The present study was conducted by using a qualitative method and qualitative content analysis was used to analyze the data. Qualitative content analysis is the same as content analysis or in fact theme analysis (Neondorf, 2016: 78). The respondents were 23 single girls over 45 years who were selected using purposive sampling. In the data analysis process, the method of inductive qualitative content analysis was considered. Coding and analysis of research data was performed in the platform of MAXQDA2020 software. Kappa agreement coefficient was used to calculate the reliability and for the validity of the research, review of studies, parallel data acquisition technique and data analysis were used. In addition, members' validation technique was used to validate the research findings.

Results

The consequences of celibacy were definite in the form of the following:

Giving up the idea of marriage: Increasing the age of marriage is the kind that has left girls with despair and abandonment of marriage.

Vulnerability to loneliness: Lack of security, fear of the coming years, premature physical incapacity, feelings of inadequacy and dissatisfaction were some of the obvious examples of loneliness.

The rhetoric of past regrets: the regret of lost opportunities, the loss of the opportunity to become a mother, the feeling of being overwhelmed, etc. were the regrets of single girls.

The stigma of celibacy: Attributing objections and obscene labels like a furry girl, along with the sarcasm and ridicule of those around you, leads to the stigma of celibacy.

Social helplessness: Single girls experience more discrimination than single boys, which leads to girls' social helplessness.

Conclusion

Although the phenomenon of definite celibacy arises from different contextual, causal and structural conditions and contexts that may have differences among girls, but this phenomenon has the same consequences for individuals in the target community. The results of the study showed; Abandoning the thought of marriage, the vulnerability of loneliness, the rhetoric of past regrets, the stigma of celibacy and social helplessness as definite consequences of celibacy can cause frustration, feelings of weakness and helplessness for singles, and spread general depression and anxiety in society. Considering the field observations of researchers and the results of previous domestic and foreign studies, it seems that the consequences of definite celibacy will become more apparent with increasing age of singles, and these people in various fields such as; Social, medical, etc. in next future years will need more care and the burden of health and social care will increase, so it is necessary for trustees to take measures to reduce the consequences of definite celibacy from one hand and prevent definite celibacy on the other, As part of such arrangements, the following suggestions are propose;

1. Prevent the abandonment of the idea of marriage through the public media with a focus on the value of marriage and provide the necessary incentives to married people.

2. Facilitate the grounds for accepting custody of orphaned children by single girls in order to reduce the rhetoric of maternal regret and also to create grounds for the growth and excellence of orphaned children.

3. Simultaneous culture building in the field of reducing the stigma of celibacy on the one hand and avoiding the transformation of definite celibacy as a kind of lifestyle on the other hand.

4. Reduce the social helplessness of single girls and reduce the feeling of despair and helplessness of life in society in order to have a desirable life as a cultural view.

Ethical Considerations

High sensitivity of this topic required the informed consent of the research participants, so all participants expressed their informed consent to the topic before the interview, and as a moral commitment, the participants had the right to withdraw at any stage of the research, giving sufficient time to Understanding the interview questions, maintaining the anonymity and confidentiality of the respondents' personal information, as well as honest analysis and interpretation based on respecting the rights of stakeholders were other ethical principles that the authors considered.

Funding: The study was conducted at the personal expense of researchers.

Authors' contribution: In conducting this research, the first author; A,T was responsible for data analysis and the second author; M,B was responsible for conducting the interview.

Conflict of interest: This research is not in conflict with personal or organizational interests.

Acknowledgments: The authors would like to thank all the participants in this study.

References

- Adamczyk, K. (2016). *Singlehood from Individual and Social Perspectives*. Ph. D. Thesis, Institute of Applied Social Sciences, University of Warsaw, Poland. [[link](#)]
- Awosan, C. L. & Hardy, K. V. (2017). Coupling Processes and Experiences of Never Married Heterosexual Black Men and Women: A Phenomenological Study. *Journal of Marital and Family Therapy*. 43 (3). [[link](#)]
- Azad Armaki, T. (2007). *Sociology of Iranian family*. Tehran:Sama Pub. (text in Persian).
- Becker, G. (1976). *The Economic Approach to Human Behaviors*. Chicago university Of Chicago press.
- Berg-Cross, L. , Scholz, A. , Long, J, Grzeszyk, E. & Roy, A. (2004). Single Professional Women: AGlobal Phenomenon Challenges and opportunities. *Journal of International Women's Studies*, (5):34-59.

- Chaboki, O. (2016). Causes of girls' Spinster in Tehran. *Journal of Iranian Social Studies*, 10 (2. 3), 102-123. [\[link\]](#) (text in Persian).
- Douglas H. (2010). *Spinster Defined*. Online Etymology Dictionary. Dictionary. com Unabridged. Retrieved 5 June.
- Ferguson, S. (2000). Challenging Traditional Marriage: Never Married Chinese and Japanese American Women. *Gender and Society*. 14 (1).
- Ghanbaribarzain, A., Salmanvandy, S. & Fatemi, N. (2018). An Analysis of the Impact of Premarital Sexual Relations on Marriage Orientation (Case study: Students of University of Isfahan). *Strategic Research on Social Problems in Iran University of Isfahan*, 7 (3), 33-54. doi: 10. 22108/ssoss. 2019. 113584. 1325. [\[link\]](#) (text in Persian).
- Creswell, J. W. (2019) *Research Project: Qualitative, Quantitative and Combined Approaches*, Translated by Alireza Kiamanesh Tehran, Jihad Daneshgahi Pub. (text in persian).
- Hosseini, S. & Izadi, Z. (2016). The Phenomenology of lived Experiences Of Women Over 35 Years of Age Who Have Never Married In Tehran. *Women's Studies Sociological and Psychological*, 14 (1), 41-72. doi: 10. 22051/jwsp. 2016. 2332. [\[link\]](#). (text in persian).
- Karimi, K. (2009). *A study of changes in marriage indicators in Iran during 1375 to 1385*. The fourth conference of the Iranian Demographic Association. Tehran. (text in persian).
- Maitra P. (2004). Effect of Socio-Economic Characteristics on Age at Marriage and Total Fertility in Nepal. *Journal of Health and Population*, Vol. 22, No. 1.: 69-84.
- Neondorf, K. A. (2016). *The Content analysis guidebook*. Second edition, London Sage pub. [\[link\]](#)
- Modarresi Yazdi, F. , Farahmand, M. & Afshani, S. A. (2017). A Study on Single Girls' Social Isolation and Its Effective Socio-Cultural Factors: A Study on Single Girls over 30 Years in Yazd. *Journal of Social Problems of Iran*,. ;8 (1), 121-143. [\[link\]](#). (text in persian).
- Ntoimo Lorretta F. C. & Abanihe. Uche, I. (2014). Determinants of Singlehood: A Retrospective Account by Older Single Woman in Lagos, Nigeria. *Population Studies*. 27 (2), 386-397. [\[link\]](#)
- Parker, K., Wang, W., & Rohal, M. (2014). *Record shere of Americians Have never married: As ralues, Economice and Gender patterns change*. washing ton, D. c: pew Research center's asocial: demographic Trends project, September.
- Qaderzadeh, O., Gholami, F., & Gholami, E. (2017). Semantic reconstruction of girls' lived experience of singleness. *Woman in Development & Politics*, 15 (3), 403-426. doi: 10. 22059/jwdp. 2017. 223685. 1007116. [\[link\]](#). (text in persian).
- Riea, S. , & Issa, A. (2003). *Career planning in Spain: Do temporary contracts delay and motherhood*.
- Sakhavat, Jafar. *Sociology of social deviations*. Tehran: Payame Noor Pub. (text in persian).
- Schroeder, R. (2003). *The meaning of marriage: an exploratory study of why women choose to marry*. Unpublished PhD Dissertation: Trinity western university.
- Segalan, M. (1992). *Historical Sociology of the Family*. Hamid Elyasi Translation, Tehran, Center Publishing.
- Strauss, A., & Carbin, J. (1391). *Fundamentals of qualitative research (techniques and stages of*

- grounded theory*). Translated by: Ebrahim Afshar. Tehran: Ney Pub. (text in Persian)
- Yoo, S. H. (2016). Post ponement and recuperation cohort marriage: The experience of south south korea. *Demographic Research*. 35 (35): 1045-1078. [\[link\]](#)
- Yoshid, A. (2017). Unmarried Woman in Japan: the Drift into Singlehood. Research on Gender in Asia Series. London & Newyork: Routledge. [\[link\]](#)
- Zarean, M. (2018). Investigation of the reasons for delayed marriage from the viewpoint of female students in Tehran. *Journal of Woman and Family Studies*, 6 (2), 86-110. doi: 10. 22051/jwfs. 2017. 14955. 1426. [\[link\]](#). (text in persian).

مطالعه کیفی پیامدهای تجرد قطعی دختران

اکبر طالب پور*^۱   معصومه بیرانوند^۲

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۷/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۰۱

نوع مقاله: پژوهشی اصیل

چکیده

تجرد قطعی به وضعیتی اطلاق می‌شود که دختران تا ۴۵ سالگی موفق به ازدواج نشده و از تشکیل خانواده بازمی‌مانند، این پدیده پیامدهای اجتماعی و فردی زیادی از جمله؛ کاهش تعداد موالید، کاهش نرخ رشد جمعیت، عدم جایگزینی نسلی، تنهایی و... دربردارد که نیازمند بررسی و توجه جدی است. از همین رو مطالعه حاضر با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی به بررسی پیامدهای ناشی از تجرد قطعی براساس تجربه زیسته این دختران پرداخته است. مشارکت کنندگان ۲۳ نفر از دختران مجرد قطعی بودند که با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. مصاحبه با این افراد تا رسیدن به اشباع نظری و کشف مضامین اصلی پژوهش ادامه یافت. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA ۲۰۲۰ تحلیل شدند. جهت اعتبارپذیری داده‌ها از مرور مطالعات و تکنیک کسب اطلاعات موازی و تثلیث، ارائه تحلیل‌های داده‌ای و برای کسب پایایی، از ضریب توافق کاپا استفاده گردید که با مقدار ۰/۷۸ پایایی تأیید قرار شد. نتایج پژوهش نشان داد تجرد قطعی منجر به پیامدهای ناخواسته‌ای می‌شود که کلیت جامعه را به طور اعم و افراد جامعه هدف را به طور اخص با مشکلات عدیده‌ای مواجه می‌سازد. مضامین اصلی پیامدهای تجرد قطعی شامل؛ رهاکردن تفکر ازدواج، آسیب‌پذیری تنهایی، واگویی حسرت‌های گذشته، داغ ننگ ناشی از تجرد و درماندگی اجتماعی بود. هر یک از این پیامدها می‌توانند به‌عنوان یک آسیب اجتماعی مطرح شوند؛ بنابراین نیاز به سیاست‌گذاری اجتماعی مناسب در زمینه کاهش تجرد قطعی بیش‌ازپیش احساس می‌شود.

واژگان کلیدی

تحلیل محتوای کیفی، نرم‌افزار MAXQDA، تجرد قطعی، ضریب توافق کاپا، نمونه‌گیری هدفمند.

ارجاع به مقاله:

طالب پور، اکبر و بیرانوند، معصومه. (۱۴۰۱). مطالعه کیفی پیامدهای تجرد قطعی دختران. مطالعات زن و خانواده،

۱۰ (۱)، ۳۵-۱۰. doi: 10.22051/JWFS.2022.38040.2783

^۱. دانشیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصاد دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

a.talebpor@alzahra.ac.ir

^۲. کارشناس ارشد، جامعه‌شناسی، دانشگاه آیت الله العظمی بروجردی، بروجرد، ایران.

مقدمه

با گذر زمان و تحولات ساختاری جامعه و همچنین تغییرات اساسی اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی ایجاد شده عصر مدرن، الگوهای سن ازدواج دگرگون شده، و شاهد پدیده‌هایی همچون؛ جوانانی که فرصت ازدواج نیافته‌اند، جوانانی که به دلیل سنن غلط اجتماعی خانه‌نشین شده‌اند و جوانانی که آگاهانه و عامدانه مدت زیادی از عمر خود را مجرد می‌مانند، هستیم (آزاد ارمکی، ۱۳۸۶: ۱۰۲).

داگلاس^۱ (۲۰۱۰) زنانی را مجرد قطعی در نظر گرفته است از سن متناسب ازدواج عبور کرده‌اند، در فرهنگ آکسفورد نیز تجرد قطعی زنان شامل زنان مسنی می‌شود که سن مناسب ازدواج را پشت سر گذاشته‌اند، باین حال سن تجرد قطعی در زنان و مردان در فرهنگ‌ها و جوامع مختلف تفاوت‌هایی دارد و حتی برخی پا را فراتر از این گذاشته و از بی‌معنا و مفهوم بودن تجرد قطعی بحث نموده‌اند. هرچند در ایران باتوجه‌به تعاریف و برداشت‌های مختلف، شروع سن تجرد قطعی دختران بین ۴۰ تا ۵۰ سال در نظر گرفته می‌شود اما به‌طورکلی تجرد قطعی وضعیتی است که احتمال ازدواج افراد پس از سن خاص وجود نداشته باشد و این شاخص معرف کسانی است که تقریباً هرگز ازدواج نمی‌کنند؛ دامنه سنی تجرد قطعی برای زنان ۴۵ سال و برای مردان حدود ۴۹ سالگی است. افزایش سن ازدواج و بروز تجرد قطعی در جامعه، ناشی از مشکلاتی است که در نتیجه تغییرات کلان در سطح جامعه پدیدآمده است و نه فقط در ایران، بلکه در کشورهای توسعه‌یافته نیز مشاهده شده است. براساس داده‌های آخرین سرشماری مرکز آمار ایران تجرد قطعی زنان در سال‌های ۱۳۴۵، از (۰/۸۴) تا ۱۳۷۵، (۱/۱۹) روند رو به افزایشی داشته و در سال ۱۳۹۵ به (۳/۷۳) و به بیش از سه برابر رسیده است، همچنین آمارهای رسمی نشان می‌دهند تا اواسط سال ۱۴۰۰ شمسی حدود ۵ درصد از زنان و ۴ درصد از مردان کشور به تجرد قطعی رسیده‌اند (درگاه سازمان آمار ایران، ۱۳۹۵).

تأخیر در آن، اغلب موجب نامتعادل شدن جمعیت، کاهش باروری، نابهنجاری‌های رفتاری، گسترش آسیب‌های اجتماعی، ازدست‌رفتن فرصت‌ها و عارضه‌های جسمی و روانی خاصی در افراد جامعه می‌گردد. در حال حاضر تأخیر در سن ازدواج نه به‌عنوان یک مسئله شخصی بلکه به‌عنوان یک مسئله اجتماعی مطرح شده است و پدیده تجرد به‌صورت یک مشکل عمومی درآمده است که خانواده‌های ایرانی با آن روبه‌رو هستند (اسکندری چراتی، ۱۳۸۷: ۱۰).

بررسی علل تجرد قطعی دختران ۴۵ سال به بالا، نقش تغییرات ارزشی در سطوح فردی، تغییر جایگاه دختران در خانواده، و تغییر شرایط اجتماعی در جهت کاهش جاذبه ازدواج را نشان می‌دهد. ارزشمند شدن تحصیلات و اهمیت استقلال و آزادی زنان، ترس از تشکیل خانواده به‌خاطر احتمال خیانت مرد، طلاق و یا محدود شدن فعالیت‌های اجتماعی، رضایت از زندگی مجردی از مواردی است که حاکی از این امر هست که ارزش‌های تعیین‌کننده ازدواج از ارزش‌های سنتی و اسلامی فاصله گرفته

^۱. Douglass

و به انگاره‌های آرمان‌گرایانه تغییر مسیر داده‌است، به‌زعم رونالد اینگلهارت^۱ جریان تغییر ارزش‌ها به دلیل توجه و تمرکز زنان به مباحث ماورای تأمین اقتصادی و ارزش‌های مادی صرف رخ داده‌است. با عنایت به این امر توجه صرف به پدیده مجرد قطعی بدون توجه به جریان تغییر ارزش‌ها در جامعه راه به جایی نخواهد برد.

لازم است علاوه بر علل مجرد قطعی، به پیامدهای این پدیده نیز توجه جدی شود تا روندهای آتی تغییرات در جامعه مشخص شود. بدیهی است که پیامدهای پدیده مجرد قطعی نیازمند بررسی بیشتری هست. این پدیده به‌عنوان یک آسیب اجتماعی دارای عوارضی مانند غم، افسردگی، بی‌انگیزگی، بی‌هدفی و احساس محرومیت، و تغییر الگوی باروری و کاهش رشد جمعیت و از بین رفتن تعادل هرم جمعیتی و در نتیجه پیری جمعیت برای جامعه هست. باتوجه‌به پیامدهای منفی پدیده مجرد قطعی برای دختران، بررسی پیامدهای این پدیده از دیدگاه افراد دارای تجربه زیسته با استفاده از رویکرد کیفی حائز اهمیت دوچندانی بوده و می‌تواند به متولیان امر در زمینه کاهش آسیب‌های مترتب بر این پدیده از یک سو و پیشگیری از افزایش پدیده موردنظر از سوی دیگر کمک کند.

باتوجه‌به هرم جمعیتی کشور و پنجره جمعیتی که در حال بسته‌شدن قرار دارد و همچنین توجه به رشد بسیار بالای سالمندی در ایران، رسیدن به یک الگوی بومی کاهش آسیب‌های فردی و اجتماعی در این زمینه می‌تواند بخشی از دغدغه‌های موجود در این زمینه را تحت پوشش قرار دهد. پرواضح است که پیامدهای مجرد قطعی در حال حاضر به‌سان کوه یخ شنواری در بین سایر مسائل و پدیده‌های اجتماعی در ایران است که در حال حاضر ما قادر به مشاهده بخش بسیار کوچکی از این معضل هستیم. در سال‌های آتی بخش‌های بیشتری از مشکلات این پدیده قابلیت مشاهده پیدا خواهند نمود، از منظر جامعه‌شناسی پیامدهای پدیده‌هایی از جنس مجرد قطعی سالیان درازی زمان می‌برد تا خود را به‌طور ملموس در افراد و جامعه نشان دهند و چنین پدیده‌هایی به محض وقوع پیامدهای خود را نشان نمی‌دهند بلکه در بلندمدت افراد و جامعه متوجه مسائل مرتبط با آن می‌شوند. از همین رو، مطالعه حاضر به بررسی پیامدهای مجرد قطعی با روش تحلیل محتوای کیفی و با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA2020 پرداخته‌است تا از این طریق پیامدهای فعلی و آتی این پدیده را بشناسد و درحقیقت راهکارهایی از دو منظر ارائه شوند؛ از یک سو این راهکارها معطوف به کاهش مجرد قطعی علی‌الخصوص در میان زنان جامعه شود و از سوی دیگر به کاهش آسیب‌های برآمده از مجرد قطعی در شرایط فعلی و برنامه‌ریزی آتی به‌منظور کاهش چنین آسیب‌هایی در آینده شوند.

---

^۱.Ingelhardt

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

بر اساس نظریه آنومی امیل دورکیم، به وجود آمدن مسئله اجتماعی مثل تأخیر در ازدواج جوانان، ناشی از تضعیف هنجارهای اجتماعی است. وقتی تغییرات ساختاری ناشی از پیشرفت و پسرقت سریع اقتصاد، یک ساخت هنجارمند را به هم بریزد و امیال از قید هنجارها آزاد شوند و منابع اقتصادی اجتماعی برای پاسخ به خواش‌ها محدود باشد و رقابت برای رسیدن به اهداف دست‌نیافتنی افزایش یابد، فرد نمی‌داند که نمی‌تواند به هر خواش دست یابد و لذت در رقابت است و هدف دست‌نیافتنی می‌شود در نتیجه کوشش‌ها افزایش می‌یابد و نتیجه کمتری حاصل می‌شود (سخاوت، ۱۳۷۷: ۶۷).

ویلیام گود^۱ مبنای بسیاری از مباحث تحول خانواده را سن ازدواج تلقی کرده است. به زعم وی مدرنیزاسیون از منظر فردی و اجتماعی زمان ازدواج را به تأخیر می‌اندازد. البته گود به عواملی همچون؛ گسترش فرصت‌های تحصیلی دختران و افزایش حضور در جامعه، تحولات نیروی کار و مشاغل، اشتغال زنان و شهرنشینی در این فرایند اشاره نموده است. از منظر او ازدواج بین شهرنشینان، به خاطر شیوه زندگی متفاوت و همچنین کنترل اجتماعی ضعیف‌تر، در مقایسه با مناطق روستایی، با تأخیر انجام می‌شود (گود؛ ۱۹۶۳؛ ۱۲۰).

از منظر بکر^۲ لازم است ازدواج به سان یک کالا از منظر عرضه و تقاضا بررسی شود. از دید وی، زن و مرد، شایستگی، توانمندی و ویژگی‌های خاصی دارند که می‌توانند این خصوصیات و ویژگی‌ها را به طرف مقابل عرضه کنند، به نحوی که قابلیت‌ها، شایستگی‌ها و مهارت‌های افراد برای طرف مقابل جاذبه داشته باشد. در چنین وضعیتی، زن و مرد به عرصه معامله مشترک وارد می‌شوند و با عقد قرارداد در راستای افزایش هم‌افزایی مشترک به بیشترین سطح رساندن میزان بهره‌وری خود تلاش می‌کنند. براین اساس، افراد، زمانی به فکر ازدواج می‌افتند که به این باور برسند که در صورت ازدواج، منافع کسب شده برای آنان بیشتر از زمان تجرد خواهد بود (بکر؛ ۱۹۷۶، ۹۳).

دیکسون^۳ در باب الگوی ازدواج، بر اهمیت سه متغیر؛ دسترسی^۴، امکان^۵ و تمایل^۶ تأکید دارد. دسترسی با استفاده از تطابق سنی - جنسی افراد در آستانه ازدواج و روش‌های انتخاب همسر تعیین می‌شود، امکان وضعیت اجتماعی و اقتصادی را در بر می‌گیرد که جهت تشکیل خانواده ضروری است و در نهایت از تمایل به عنوان فشار اجتماعی یاد می‌شود. این فشار نه تنها پاداش اجتماعی همچون: مهر و عطوفت، پذیرش اجتماعی و کمک اقتصادی را شامل می‌شود، بلکه مجازات اجتماعی را از قبیل؛ انزوای اجتماعی، داغ‌نگ بی‌فرزندی یا تجرد قطعی دنبال دارد (کریمی، ۱۳۸۸: ۴۲).

^۱. Goode

^۲. Becker

^۳. Dixon

^۴. Arealability

^۵. Feasibity

^۶. Desirability

برگ کراس^۱ و همکاران (۲۰۰۴) توانمندی اقتصادی زنان را از دلایل مهم به تعویق افتادن ازدواج زنان و یا انصراف آنها از ازدواج تلقی نموده‌اند. فرگوسن^۲ (۲۰۰۰) نیز افزایش فرصت‌های اقتصادی و استقلال شغلی زنان را سبب عدم تمایل زنان به ازدواج می‌داند. همچنین نظریه پردازان دیگری در این حوزه همچون یوشیده^۳ نابرابری‌های جنسیتی مانند سایر اشکال نابرابری قدرت در ساختار اجتماعی و فرهنگی، را به عنوان علت اصلی افزایش تجرد زنان محسوب نموده‌اند (یوشیده، ۲۰۱۷؛ ۱۰). البته چنین استدلال‌هایی بیشتر توسط فمینیست‌ها به کار برده شده است. چنین نظریه‌هایی بر گرایش به فردگرایی و سکولاریسم و فاصله گرفتن از سنت‌ها تأکید دارند.

آدامزیک^۴ (۲۰۱۶) نیز ترویج سبک زندگی فردی و الگوی جدید جمعیتی، را از جمله عوامل مؤثر بر کاهش ازدواج می‌داند به‌زعم وی درحالی‌که هنجارهای سنتی، افراد جامعه به‌ویژه دختران را وادار به ازدواج می‌کرد، هنجارهای جدید چنین قیودی را به افراد جامعه تحمیل نکرده و بر اصل آزادی افراد در شئون مختلف زندگی خود از جمله ازدواج تأکید دارند (آدامزیک، ۲۰۱۶؛ ۲۲-۲۴).

بررسی سابقه موضوع مورد مطالعه نشان می‌دهد مطالعات داخلی و خارجی چندی در ارتباط با موضوع مورد مطالعه انجام شده است که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

زارعان (۱۳۹۷) در پژوهشی کیفی به بررسی اکتشافی دلایل تأخیر در سن ازدواج از دیدگاه دختران دانشجوی شهر تهران پرداخت. نتایج پژوهش وی نشان می‌دهد که شرکت‌کنندگان زندگی مجردی را در دو قالب؛ آسیب‌زا و لذت‌بخش در نظر می‌گیرند. براین اساس، علت تأخیر در ازدواج دختران مجرد در دو مفهوم اصلی «مناسبت درونی» و «مناسبت بیرونی» نهفته است.

مدرسی یزدی و همکاران (۱۳۹۶) در یک پژوهش پیمایشی با علل انزوای اجتماعی دختران مجرد به این نتیجه رسیدند که میزان متوسط انزوای اجتماعی در بین افراد با تجرد قطعی ۶۳/۰۹ درصد است و این مقدار نشان‌دهنده درجه انزوای به نسبت زیاد در بین دختران مجرد هست.

قادرزاده و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی کیفی و با رویکرد نظریه زمینه‌ای، تجربه زیسته دختران مجرد شهر ایوان، را مورد مطالعه قرار دادند و دریافته‌اند تثبیت عوامل پذیرفته شده ازدواج در قالب نهاد حمایتی، جنسیتی شدن فضای عمومی و تقدیرگرایی در تجرد دختران مؤثر هستند. بر این مبنا محدودیت‌های پذیرفته شده به‌سان شرایط تسهیلگر و بازنمایی وابستگی رسانه‌ای به‌عنوان شرایط مداخله‌گر عمل می‌کنند.

حسینی و ایزدی (۱۳۹۵) در یک پژوهش کیفی و به‌منظور پاسخ به سؤال پدیدارشناسی تجربه زیسته زنان مجرد بالای ۳۵ سال شهر تهران نشان دادند؛ علی‌رغم تفاوت در علل خودخواسته یا ناخواسته تجرد

1. Berg-Cross

2. Ferguson

3. Yoshid

4. Adamczyk

اکثریت دختران احساسات دوگانه‌ای نسبت به تجرد دارند، به‌نحوی که از یک سو از آزادی ناشی از تجرد راضی هستند، اما از دیگر سو احساس تنهایی نموده و دیگران را به ازدواج توصیه می‌کنند.

جابکی (۱۳۹۵) در پژوهشی کیفی و با مسئله روایت دختران ۴۵ سال به بالای شهر تهران از علل تجرد قطعی، داده‌ها و مفاهیم تجرد قطعی را در نه مقوله جای داد، این مقولات در قالب سه مقوله محوری: نگاه آرمان‌گرایانه به ازدواج، تغییر نگاه درباره جایگاه دختران در خانواده و شرایط اجتماعی کاهنده جاذبه ازدواج طبقه‌بندی شده‌اند که باتوجه به مقولات محوری، مقوله هسته‌ای «آرمان‌گرایی برخاسته از ارزش‌های فرامادی» شکل گرفته است.

اوسان و هاردی^۱ (۲۰۱۷) در یک پژوهش کیفی درباره مسئله کاهش ازدواج‌های سیاه‌پوستان و ظهور سیاه‌پوستانی که هرگز ازدواج نکرده‌اند با استفاده از چارچوبی یکپارچه از زن‌گرایی آفریقا و تعامل‌گرایی نمادین در قالب پدیدارشناسی هرمنوتیک کیفی، از مصاحبه‌های جامع فردی برای بررسی تجربیات ۲۶ مرد و زن سیاه‌پوست ۲۵ تا ۳۵ سال هرگز ازدواج نکرده استفاده کردند. نتایج پژوهش نشان داد احساسات متفاوتی از تجربیات زندگی شرکت‌کنندگان در توسعه و پایداری روابط عاشقانه وجود دارد و همچنین پیامدهای بالینی لزوم حضور مؤثر در روابط و تجربیات عاشقانه سیاه‌پوستان را در زمینه‌های اجتماعی، تاریخی و فرهنگی آنها را نشان دادند.

یو^۲ (۲۰۱۶) در بررسی روند تأخیر در ازدواج در میان زنان در کشور کره با انتخاب پنج کوهورت پنج‌ساله از زنان متولدشده بین سال‌های ۱۹۱۶ تا ۱۹۸۵ تغییرات نسبت تجرد را بررسی کرد. یو نشان داد که نسبت افراد هرگز ازدواج نکرده در سن ۳۵ و ۳۹ سالگی، در کوهورت‌های جدیدتر بسیار افزایش یافته و دو الگوی متمایز تأخیر در ازدواج در میان نسل‌های مورد مطالعه قابل مشاهده است که الگوی اول در بین نسل‌های متولد ۱۹۳۰ و اوایل دهه ۱۹۴۰ که مدام در معرض تحولات سیاسی پی‌درپی مانند جنگ جهانی و جنگ کره بوده‌اند، مشاهده می‌شود و الگوی دوم، تأخیر در ازدواج در بین متولدان بعد از سال ۱۹۷۰ هست که نسبت هرگز ازدواج نکرده‌های آنها در ۴۵ سالگی در حال گسترش و افزایش هست.

نتویمو و ابانیه^۳ (۲۰۱۴) در مطالعه‌ای با انجام ۲۷ مصاحبه عمیق با زنان ۳۰ سال به بالای هرگز ازدواج نکرده در نیجریه، دریافتند که استقلال و توانمندی اقتصادی و همچنین ترجیحات فرد در انتخاب همسر و نیز تجربیات زناشویی زنان متأهل، عوامل خانوادگی، باورهای فرهنگی، و تحصیلات بالا از عواملی هستند که موجب عدم گرایش دختران به ازدواج شده است.

پارکر^۴ و همکارانش (۲۰۱۴) در مطالعه‌ای پیمایشی در آمریکا با سؤال بررسی افزایش تأخیر در ازدواج افراد ۲۵ سال و بیشتر دریافتند که طی سال‌های (۲۰۱۲-۱۹۶۰) درصد تجرد در میان مردان ۲۵ ساله و بیشتر از ۱۰ درصد به ۲۳ درصد و در میان زنان از ۸ درصد به ۱۷ درصد افزایش یافته و اختلاف

1. Awosan & Hardy

2. Yoo

3. Ntoimo & Abanihe

4. Parker

سنی زیادی نیز بین مردان و زنان ایجاد شده است. در بین چهار گروه سفیدپوست، سیاه‌پوست، آسیایی و اسپانیایی‌زبان، بیشترین افزایش درصد تجرد به سیاهان مربوط بوده است.

ماترا^۱ (۲۰۰۴) با مطالعه‌ای در خصوص نقش عوامل اقتصادی و اجتماعی بر سن ازدواج در نپال نشان داد نوسازی با تغییر عقاید و ارزش‌های افراد، افزایش سطح تحصیلات و ارتقای موقعیت زنان بر ازدواج و تشکیل خانواده مؤثر بوده است.

در جمع‌بندی کلی با توجه به مبانی نظری و پیشینه مطرح شده، می‌توان گفت ازدواج و یا عدم ازدواج تحت تأثیر عوامل ساختاری و بیرونی از یک سو و عوامل فردی و درونی از سوی دیگر است که به طور معمول برآیند این عوامل، تعیین‌کننده زمان ازدواج و چگونگی وضعیت زناشویی در جامعه خواهد بود. بدیهی است در بررسی این عوامل متذکر شویم که عوامل ساختاری از اختیار و کنترل فرد خارج هستند اما عوامل فردی و درونی بیشتر در اختیار فرد قرار دهند، اما همواره یک هماهنگی بین عوامل ساختاری و فردی وجود دارد که راهنمای افراد در ازدواج و یا عدم ازدواج محسوب می‌شود. همچنین مرور پژوهش‌ها و نظریات پیشین مرتبط با موضوع پژوهشی حاضر نشان می‌دهد پژوهش‌های مذکور عموماً در رابطه با عوامل مؤثر بر تأخیر در سن ازدواج انجام گرفته‌اند و پیامدهای پدیده تجرد قطعی تاکنون آن‌گونه که باید و شاید مورد مطالعه قرار نگرفته است. علاوه بر این، بیشتر پژوهش‌های پیشین به روش پیمایشی انجام گرفته‌اند، اما در پژوهش حاضر هدف آن بوده است که با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی معانی ذهنی مجردان قطعی مورد واکاوی و تحلیل کیفی قرار گرفته و به دنبال کشف پیامدهای این پدیده و چگونگی تأثیر آن نیز باشیم؛ بنابراین پژوهش حاضر از دو منظر؛ کشف معانی ذهنی افراد مورد مطالعه با استفاده از روش کیفی و بررسی پیامدهای پدیده تجرد قطعی به جای تأکید بر عوامل ایجادکننده این پدیده، نسبت به پژوهش‌های پیشین از جرحیت یافته است.

روش‌شناسی پژوهش

در پژوهش حاضر از روش کیفی استفاده شده است و به منظور تحلیل داده‌ها از تحلیل محتوای کیفی^۲ برای مطالعه پیامدهای تجرد قطعی دختران بالای ۴۵ سال استفاده شده است. معمولاً وقتی از تحلیل محتوا به عنوان یک روش نام‌برده می‌شود، تحلیل محتوای کمی مدنظر قرار می‌گیرد، اما زمانی که در تحلیل داده‌ها به آن اشاره می‌شود، منظور تحلیل محتوای کیفی است که به گونه‌ای همان تحلیل مضمون یا در حقیقت تحلیل تم است (نئوندورف^۳؛ ۲۰۱۶: ۷۸). در پژوهش حاضر نیز همان معنای تحلیل تم از تحلیل محتوای کیفی مدنظر قرار گرفته است.

در واقع تحقیق حاضر تلاشی برای توصیف غیر کمی از موقعیت‌ها، حوادث و تلاشی برای ارائه تعبیر و تفسیر معانی موردنظر جامعه هدف در موقعیت‌های طبیعی بوده و عبارت بهتر در این تحقیق

¹. Maitra

². Qualitative Content Analyses

³. Neondorf

نگاه امیک^۱ به پدیده تجرد قطعی وجود داشته است تا مقولات فکری گروه مورد پژوهش برای توصیف نگرش و رفتارهایشان مورد تأیید قرار گیرد و پیامدهای ناشی از این رفتارها بررسی شود. افراد مورد مطالعه ۲۳ نفر از دختران مجردی بودند که بالای ۴۵ سال سن داشتند که با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. مشخصات مشارکت‌کنندگان با اسامی مستعار آورده شده است:

جدول ۱. مشخصات مشارکت‌کنندگان با اسامی مستعار

ردیف	نام	سن	میزان تحصیلات	شغل
۱	مینا	۴۵	لیسانس	کارمند
۲	فریده	۵۰	ابتدایی	خانه‌دار
۳	کبری	۴۵	لیسانس	پرستار
۴	مریم	۴۷	فوق لیسانس	کارمند
۵	شهر	۵۷	سیکل	خانه‌دار
۶	سکینه	۶۵	ابتدایی	خانه‌دار
۷	زهرا	۴۷	دیپلم	کارگر
۸	اسماء	۴۵	سیکل	خانه‌دار
۹	شهناز	۴۵	سیکل	فروشنده
۱۰	عصمت	۴۵	سیکل	خانه‌دار
۱۱	لیلا	۴۵	لیسانس	پرستار
۱۲	آرزو	۴۶	فوق لیسانس	روان‌شناس
۱۳	فخری	۴۸	فوق لیسانس	پزشک
۱۴	ستاره	۴۸	لیسانس	کارمند
۱۵	کبری	۴۹	پنجم ابتدایی	خانه‌دار
۱۶	صغری	۴۹	پنجم ابتدایی	خانه‌دار
۱۷	عفت	۵۴	پنجم ابتدایی	خانه‌دار
۱۸	پریچهره	۵۵	سیکل	خانه‌دار
۱۹	روح‌انگیز	۵۷	فوق لیسانس	کارمند
۲۰	زهرا	۶۲	فوق لیسانس	معاون اداره
۲۱	زینب	۴۵	دیپلم	خانه‌دار
۲۲	زیبا	۶۳	بی‌سواد	خانه‌دار
۲۳	شهبلا	۵۲	دیپلم	خانه‌دار

فرایند استخراج داده‌ها جهت گردآوری نهایی و تحلیل تا رسیدن به اشباع نظری^۲ ادامه یافت. در روند تحلیل داده‌ها روش تحلیل محتوای کیفی استقرایی مدنظر قرار گرفته است. استفاده از رویکرد استقرایی در تحلیل محتوای کیفی به این معناست که پژوهشگر قبل از شروع بررسی، تعریف یا تعمیمی را به‌عنوان پیش‌فرض قرار ندارد. پژوهش با مطالعه متن مصاحبه آغاز شده و محقق ماحصل نتایج استخراج شده را مورد تحلیل قرار داده و در نهایت نتیجه‌گیری می‌کند.

واحد متن در این پژوهش متن مصاحبه با افراد مورد مطالعه بود. کدگذاری و تحلیل داده‌های پژوهش در قالب نرم‌افزار MAXQDA2020 انجام شد. پایایی^۳ بین کدگذاران اغلب به‌مثابه مقیاسی

^۱. Emic

^۲. Theoretical Saturation

^۳. Validity

برای کیفیت پژوهش موردنظر است. در این مطالعه از ضریب توافق کاپا برای محاسبه پایایی استفاده شد. برای محاسبه ضریب کاپا علاوه بر محقق اصلی که اقدام به کدگذاری اولیه می‌کند، همکار دوم محقق همان متن را بدون اطلاع از کدهای او و جداگانه کدگذاری می‌کند. در صورتی که کدهای این دو محقق به هم نزدیک باشد، نشان‌دهنده توافق بالا بین این دو کدگذار است و پایایی را نشان می‌دهد. یعنی، ضریب کاپا بین +۱ و -۱ تغییر می‌کند که مقدار +۱ به معنای توافق کامل بین کدگذاران و -۱ به معنای عدم توافق و مقدار صفر ناشی از شانس و تصادفی بودن توافق است.

$$\kappa = \frac{\text{Pr}(a) - \text{Pr}(e)}{1 - \text{Pr}(e)}$$

$\text{Pr}(a)$ نسبت واحدهایی که در مورد آن‌ها بین ارزیابان توافق هست.

$\text{Pr}(e)$ نسبت واحدهایی است که احتمال می‌رود توافق بین ارزیابان تصادفی باشد.

براین اساس، کدهای مربوطه که قبلاً محقق کدگذاری کرده بود، به صورت تصادفی انتخاب و توسط دو نفر از خبرگان مرتبط با این حوزه ارزیابی شد. ارزیابی در دو طبقه موافق و مخالف انجام گرفت؛ بدین صورت که دو ستون، موافق (با نظر محقق) و مخالف (با نظر محقق) در نظر گرفته شد و درصد توافق ارزیابان در مورد هر آیت (کد) در سطرها محاسبه شده و درصد توافق بین ارزیاب‌ها در مورد طبقات در ستون‌ها محاسبه شد. در نهایت با استفاده از فرمول ضریب توافق کاپا، مقدار کاپای به دست آمده حدود ۰/۷۸ بود که حاکی از اعتبار قابل قبول و توافق بین کدگذاران است و نشان می‌دهد کدگذاری انجام شده از پایایی کافی برخوردار است. برای اعتبارپذیری پژوهش نیز از تنوری‌ها و مرور مطالعات و از تکنیک کسب اطلاعات دقیق موازی و ارائه تحلیل داده‌های و نتایج به اساتید و متخصصان امر و اخذ نظر آنان استفاده شده است. علاوه بر این برای بررسی اعتبار یافته‌های پژوهش با استفاده از تکنیک اعتبار اعضا^۱ نیز انجام شد اساس این تکنیک بر این فرض استوار است که نتایج پژوهش و تفاسیر محقق در اختیار افراد مورد مطالعه قرار می‌گیرد و آن‌ها بر اساس این نتایج نظر خود را اعلام می‌کنند که آیا نتایج پژوهش با دیدگاه‌های آنان همسو بوده است یا خیر؟

یافته‌ها

در این پژوهش با ۲۳ نفر از زنان مجرد، مصاحبه‌های عمیق صورت گرفت، به منظور رعایت اخلاق پژوهشی، از بردن نام واقعی مصاحبه‌شوندگان اجتناب شد. نتایج حاصل از مصاحبه‌ها نشان داد که علی‌رغم تصور بسیاری از افراد جامعه، باز ماندن از ازدواج صرفاً از روی رضایت فردی نبوده و تمامی مصاحبه‌ها نشان دادند؛ شرایط اجتماعی و فرهنگی جامعه و مهم‌تر از آن شرایط ناهموار خانواده منجر به اقدام افراد به زندگی مجردی اجباری می‌شود. در اینجا ابتدا یافته‌های توصیفی به طور خلاصه و در ادامه نتایج حاصل از کدگذاری مورد بررسی قرار گرفته‌اند؛ میانگین سن مصاحبه‌شوندگان ۵۰ سال بود

^۱. Member Validity

که نشان‌دهنده این موضوع است که احتمال ازدواج برای این زنان بسیار پایین است، از طرفی احتمال و امکان بارداری نیز از بسیاری از نمونه‌ها پژوهش سلب شده است، این امر برنامه‌ریزی برای بچه‌دار شدن و ایجاد خانواده موفق در نزد این افراد را با مشکلات جدی مواجه ساخته است.

بیشتر از نیمی از مصاحبه‌شوندگان، یعنی ۵۲ درصد دارای تحصیلات دیپلم به بالا و ۳۹ درصد دارای تحصیلات دانشگاهی، یعنی لیسانس و فوق‌لیسانس بودند، دخترانی که دارای تحصیلات دانشگاهی بودند، به‌واسطه اشتغال در مشاغل دولتی دارای حقوق ماهانه ثابت بودند، و به لحاظ مشکلات مالی نسبت به دیگر مصاحبه‌شوندگان مشکلات کمتری داشته و از استقلال مالی مطلوب برخوردار بودند. نتایج پژوهش نشان داد پیامدهای تجرد قطعی شامل پنج مضمون اصلی؛ رهاکردن تفکر ازدواج، آسیب‌پذیری تنهایی، واگویه حسرت گذشته، داغ تنگ تجرد و درماندگی اجتماعی است که شرایط شخصی و اجتماعی زیست این افراد را مورد تهدید قرار داده است و در سال‌های آتی نیز در صورت ادامه شرایط موجود قطعاً تشدید خواهد شد در ادامه مضمون‌های اصلی، مقولات کلی، مقولات اولیه و مفاهیم پیامدهای تجرد قطعی ابتدا در قالب جدول شماره دو آورده است و در ادامه به‌طور تفصیلی مورد تحلیل قرار گرفته است.

جدول ۲. مضامین اصلی، مقولات کلی، مقولات اولیه و مفاهیم اولیه پیامدهای تجرد قطعی

مضامین اصلی	مقولات کلی	مقولات اولیه	مفاهیم ذهنی اولیه افراد مورد مطالعه
	کاهش یا عدم تمایل به ازدواج	سخت‌گیری با افزایش سن - کاهش فرصت ازدواج - کاهش تمایل عاطفی به ازدواج -	دیگه با وضعیتم کنار اومدم. الان دیگه دوست دارم تنها باشم با کسی ارتباط نداشته باشم اون موقع که وقتش بود نداشتن الان دیگه فایده ای نداره
رهاکردن تفکر ازدواج	تغییر در اولویت های زندگی	پیدا کردن جایگزین عاطفی - احساس رضایت از تجرد - ناامیدی از ازدواج	ریاست توی خونه بابام از همه چیز برام مهمتر بود حتی مادرم هم زیر نظر من اداره می شد رفت و آمد خونمون با اجازه من انجام می شد الان هم اجازه ازدواج برادرزاده هام با منه و عرصه مدیریتم بیشتر شده و تقریباً وقت خالی ندارم همشون خیلی دوست دارم و از اینکه خودم رو وقف اونها کردم لذت می برم بعضی وقتها پیش خودم می گم اگر پدر و مادرم فوت کنند چه بلایی به سرم می آید، حتماً برادر و خواهرام خونه پدری رو می فروشند و من آواره می شم، بدون حس می کنم افسرده شدم، حوصله کسی و یا جایی رو ندارم، مستقیم از سرکار میام خونه، خونه کسی نمی رم بعضی وقتها کتاب می خونم و بعضی وقتها فیلم می بینم پیامد مجرد برای من فقط تنهایی و روزمرگی بوده است و زندگی پدر و مادرم و تاثیر اون روی زندگی که واقعاً من قربانی اون شدم نداشت زندگی که دوست دارم برای خودم بسازم
آسیب‌پذیری تنهایی	تنهایی و افسردگی	ناتوانی جسمی زودتر از موعد - احساس نارضایتی از زندگی - احساس کمبود در زندگی	
واگویه حسرت‌های گذشته	مشغولیت ذهنی	سرنش خود - خیال پردازی در مورد گذشته	الان موقعی است که می گم شاید اگر کم توقع تر بودم و آدمها رو به دیده تحقیر نگاه می کردم می تونستم یک خواستگار خوب رو به شوهر ایده آلم تبدیل کنم.

حسرت مادر بودن و خانواده داشتن	حسرت مادر شدن - نگاه حسرت آلود به کودکان.	حسرت داشتن بچه و زندگی و شوهر به دلم مونده و خواهد ماند چرا که الان دیگه از سن باروری هم گذشته.
انگ زنی به دختران مجرد	کاهش منزلت اجتماعی دختران مجرد - ایرادات ناروا - برچسب ترشیده - نمایش متاهل بودن - نیش و کنایه افراد	یعنی اینکه تو اگر شوهر نکردی یا مشکلی داری (خودت) یا خانواده به دربخوری نداشتی، انگ ترشیده رو بهت می زنن و با انگشت تو رو نشون می دن یا توی مثالهاشون امثال من رو مثال می زنن
سرزنش خانواده و دیگران	سرکوفت خانواده - سرزنش آشنایان - نیشخند و طعنه های بی مورد - کنکاش در علل مجرد دختران	پس از ازدواج خواهرام تو خونه تنها بودم و مادر و پدرم رو مخم بودن، به خاطر اینکه دختر فلان کس ازدواج کرده و من هنوز مجردم مسخره ام می کردن.
احساس طرد شدگی	تهدید برای زندگی دیگران - طرد و تمسخر از سوی زنان متاهل، سرزنش بیشتر دختر مجرد نسبت به پسر مجرد	خانم های هم سنم من رو تهدیدی جدی برای زندگیشون می بینن و مدام بهم میگن تو رو خدا با مرد زن دار ازدواج نکنی من هم از اونها دوری می کنم و خیلی دوست و آشنایی ندارم
نگاه جنسی مردان	پیشنهاد رابطه جنسی به دختران مجرد - محدود شدن تقریحات زنان	این نگاه برای مردان تبدیل به خوش گذرانی نسبت به زن مجرد میشه - چند ماهی که در مغازه ای کار می کنی صاحب مغازه پیشنهاد رابطه جنسی میده بنابراین تو خونه جام بهتره

پیامدهای مجرد قطعی

باتوجه به پدیده مرکزی پژوهش یعنی پیامدهای مجرد قطعی، باز ماندن از ازدواج و زیست مجردی ناشی از انتخاب استراتژی های مجرد قطعی و نیز شرایط و بسترهای شکل دهنده این تجربه در بین دختران، پیامدهای مرتبط با خود را به همراه داشته است که این پیامدها از منظر اجتماعی و فرهنگی در جامعه ایران هنوز کامل مورد پذیرش عموم نیست و با انگ های اجتماعی زیادی همراه هست. به هر حال پیامدها و آثار ناشی از مجرد قطعی در پژوهش حاضر در قالب موارد زیر بوده است:

رهاکردن تفکر ازدواج: نتایج بررسی های مختلف آماری نشان می دهد؛ افزایش سن ازدواج در جامعه و تعمیم آن در بین دختران جوان به گونه ایست که آنان را با ناامیدی در ازدواج روبهرو می نماید. تقریباً بیشتر دختران تک زیست به این نتیجه رسیده اند که با شرایط فعلی امکان ازدواج برای آنها فراهم نخواهد بود و به همین جهت تصمیم گرفته اند بنا به شرایط موجود تن به تجربه زندگی مستقل دهند. (پاپی نژاد و کرمی، ۱۳۹۱: ۱۴۳). دخترانی که در این پژوهش شرکت کردند، همگی در سنین بالاتر از چهل سال بودند، معمولاً دختران در این سنین شانس کمتری برای تشکیل خانواده پیدامی کنند و براین اساس می پذیرند که مجرد بمانند و دیگر به ازدواج فکر نکنند. به نظر این دختران زندگی مجردی، بیش از تأهل و ازدواج باعث احساس رضایت در آنها می شود، بدین ترتیب دختران مجرد با افزایش سن از فضای ازدواج دور شده و یا تمایل آن. به ازدواج کاهش یافته است و یا به طور کلی ترجیح آنها به زندگی مجردی و عدم تمایل به ازدواج است؛

"من قید ازدواج را نزد بلکه خانواده‌ام من را به این سمت هدایت کردند. درسم را تا مقطع فوق‌لیسانس ادامه دادم و وارد عرصه کاری شدم با رفتن به سرکار و استقلال مالی از حال و هوای ازدواج دور شدم" (روح‌انگیز).

"سلیقه‌ها عوض می‌شن دنیا در حال تغییره. من هم عوض شدم دیگه با وضعیتم کنار اوادم. الان دیگه دوست دارم تنها باشم با کسی ارتباط نداشته باشم اون موقع که وقتش بود نداشتن الان دیگه فایده ای نداره" (عفت).

"خودم دوست داشتم و دارم مجرد بمونم و حتی پدر، مادر، برادرانم و خواهرام مدام سعی می‌کردن من را راضی به ازدواج با شخص دیگری کنند که من قبول نکردم چون فقط اون رو دوست داشتم. اوایل هم خیلی اذیتش کردم تا جواب بله بهش بدم بعد از شهادت اون احساس می‌کنم مدیونش هستم و ازدواج نکردم" (پریچهر).

آسیب‌پذیری تنهایی: با طولانی شدن تجرد دختران و یا فوت والدین و یا ازدواج سایر اعضای خانواده، احساس تنهایی و پیامدهای آن در بسیاری از مواقع، لحظات سختی را برای این دختران رقم می‌زند. این شرایط برای دختران مجردی که کار مستقل و با درآمد کافی ندارند و یا شغل و امرار معاش آنها در خانه است، سخت‌تر از دیگر دختران مورد مطالعه بود، نبود احساس امنیت برای دختران مجرد، ترس و اضطراب از سال‌های پیش رو، ناتوانی جسمانی زودتر از موعد، احساس کمبود و نارضایتی از جمله مصادیقی بود که دختران در مصاحبه خود به آن اشاره می‌کردند که همگی بر رواج احساس اضطراب و افسردگی در میان این دختران دلالت داشت، ضرورت توجه به آسیب‌های روانی که متوجه این قشر از افراد جامعه است، یکی از مسائلی است که باید در دستور کار متولیان امر و سیاست‌گذاران این حوزه قرار گیرد:

"استقلال مالی، اجتماعی، رفاه نسبی، وقت گذاشتن برای خودم، مسافرت‌های متعدد ولی در کنار اون همیشه از تنهایی در آینده می‌ترسم از بی‌پناهی و نبود همسر و همفکری برای زندگی بهتر احساس کمبود می‌کنم" (لیلا).

"زودتر از سنم پیر و ناتوان شدم، الان تنها، شب‌ها تا چند ساعت و فکر و خیال نمی‌زهره بخوابم. دیگه نمی‌تونم کار کنم و به لحاظ اقتصادی وضعیت خوبی ندارم، اگر خونه پدرم رو بفروشوند جایی ندارم" (عفت).

"بعضی وقت‌ها پیش خودم می‌گم اگر پدر و مادرم فوت کنند چه بلایی به سرم می‌آید، حتماً برادر و خواهرام خونه پدری رو می‌فروشند و من آواره می‌شم، بدون خونه، تا کی می‌تونم کار کنم آینده ام هیچ تضمینی نداره اگر شیر آب خراب بشه کی درستش می‌کنه اگر شب دزدی بیاد من چکار کنم" (زهره).

واگویه حسرت‌های گذشته: واگویه‌های حسرت‌های گذشته در میان دختران مورد مطالعه، تداعی گفتگوی درونی ذهن با خود هست، کارهای ناتمام یا ناقص که به تعبیری فرصت‌ها و کوتاهی‌های

مختلف از جمله خیال‌پردازی‌های نوستالژیک را عیان می‌سازد که هر از چند گاهی به سراغ آن‌ها می‌آید؛ چنین حسرت‌هایی را دختران تحت عنوان «عقل ازدواج» از آن یاد می‌کنند؛ به تعبیری نوعی بصیرت، دوران‌دیشی، سبک‌وسنگین‌هایی که می‌توانست حداقل به ازدواج مطلوب ختم به خیر گردد (غیاثوند، ۱۳۹۸: ۹۱). همان گونه که عنوان شد در میان دختران، حسرت موقعیت‌های ازدست‌رفته درگذشته و با همچنین فرصت‌هایی مانند ازدست‌رفتن فرصت مادر شدن (باتوجه به افزایش سن این دختران که به جسمانی توانایی مادر شدن کاهش یافته است و یا به‌طور کلی از آن‌ها سلب شده است) و احساس سربرار بودن ناشی از ازدواج نکردن و... از جمله حسرت‌هایی است که دختران مورد مطالعه در ذهن خود به آن فکر می‌کردند:

"وقتی می‌خواهند ترشیدگی را مثال بزنند من را مثال می‌زنند، کاش کمی محتاط می‌شدم، از توقعات کم می‌کردم و تشکیل خانواده می‌دادم. زندگی فعلی ام نتیجه تصمیمی است که خود گرفته‌ام، با تمام سختی‌هایش" (فخری).

"حسرت خانواده و بچه‌دار شدن، نداشتن جایگاه اجتماعی که استحقاق اون را داشتیم، نداشتن تفریحاتی که لازمه آن داشتن خانواده است، محروم شدن از رفتن به جاهایی که باید یک مرد کنارت باشه، عدم توانایی تمامی کارهای خانه مثلاً عوض کردن شیر آب و... " (آرزو).

"اگر وقت آزادی داشته باشم باید پدر و مادرم رو ببرم دکتر، غذا بپزم و کارهای خونه رو انجام بدم، اجازه و وقتی ندارم برای خودم کار کنم، حتی اجازه ندارم برای خودم گریه کنم، حسرت داشتن بچه و زندگی و شوهر به دلم مونده و خواهد ماند چرا که الان دیگه از سن باروریم هم گذشته" (شهناز).

داغ ننگ ناشی از تجرد: داغ ننگ شرایطی آزاردهنده پدید می‌آورد، در چنین شرایطی فرد همواره نگران پذیرش از جانب آدم‌هایی می‌کند که عادی خوانده می‌شوند. نکته‌ای که در این پژوهش مورد توجه دختران قرار گرفته و همگی به آن اشاره کردند، نسبت دادن ایرادهای ناروا و برچسب‌های ناپسند بود، آنچه که حتی دختران را بیش از تجرد آن‌ها ناراحت می‌کرد، متأسفانه برچسب‌های ناپسندی چون دختر ترشیده، در کنار نیش و کنایه دیگران و طعنه‌ها و نیشخندهای اطرافیان، مطلوب نبوده و حتی در برخی از موارد دختران را مجبور به دروغ‌گویی و نمایش متأهل بودن کرده بود؛ این مصادیق نمونه‌ای از داغ ننگ گافمن هست و از کلیشه‌های جنسیتی موجود در جامعه ناشی می‌شود که نه تنها در میان مردان، بلکه زنان نیز به آن دچار هستند که موجب نکوهش قربانی می‌شود، این افراد علی‌رغم جایگاه بالای شغلی، تحصیلی و حتی مسئولیت‌پذیری بالا در مراقبت از والدین و در برخی موارد حمایت از خواهران و برادران متأهل، باز هم از تیررس سخنان و طعنه‌های بی‌رحمانه اطرافیان در امان نبوده و از منزلت اجتماعی که استحقاق آن را دارند، برخوردار نیستند؛

"وقتی از من سال میشه چند تا بچه داری و من میگم هنوز ازدواج نکردم با تعجب و نیش و کنایه علت رو می‌پرسن و من از این خیلی ناراحت می‌شم فضولی مردم عذابم می‌ده" (عفت).

"ترشیدگی و داشتن عیب و نقصی که ازدواج نکرده‌ای. نه من راهم را پیدا کردم و آزاری در این باره احساس نمی‌کنم. فرهنگ ضعیف مردم پایین بودن سطح سواد باعث رواج این دیدگاه شده است." (کبری).

"دو نگاه وجود دارد نگاه اول کسی با او ازدواج نکرده است (ترشیدگی) و وجود نقص جسمی، مشکلات خانوادگی و عدم رغبت ازدواج شخصی با وی و نگاه دوم (کمال‌طلبی) شخص علاقه‌مند به ازدواج با کسی نبوده است که این در خصوص مردان صادق است چرا که آنها حق خواستگاری کردن از زنان را دارند و به‌صورت کلی همه دختران محکوم به نگاه اول هستند و این برای من آزاردهنده هست و علت رواج اون رو همیشه تقویت این رفتارها توسط خود زنان و مادران ما به‌عنوان بانیان امر ازدواج دانست" (آرزو).

درماندگی اجتماعی: در شرایطی که هر دو گروه زنان و مردان مجرد، شرایط مشابهی دارند، دختران مجرد نسبت به پسران مجرد با شرایط یکسان، تبعیض‌های بیشتری را تجربه می‌کنند و حتی نگاه‌های منفی نسبت به پسران با شرایط مشابه کمتر است، و آن‌ها فرصت‌های کمتری را در زمینه‌های مختلف از دست می‌دهند، حتی شانس ازدواج برای آن‌ها در سنین بالاتر همچنان وجود دارد، درحالی‌که این شانس برای تقریباً به صفر می‌رسد، دختران از داشتن بسیاری از تفریحات و یا رفتن به برخی از مکان‌ها که نیازمند حضور یک مرد در کنار آنان است، محروم می‌شوند، یا به برخی از این دخترانی که در محیط کار هستند، پیشنهادهای جنسی داده می‌شود.

"وقتی می‌فهمم مجردی طرز برخورد هم عوض می‌شه و این نگاه برای مردان تبدیل به خوش‌گذرانی برای زن مجرد و ترس برای سایر زنان متأهل میشه" (لیلا).

"زن مجرد سن بالا در جامعه تنها است و چون تنهاست امکان آسیب‌پذیری بیشتری دارد. همه دنبال پیدا کردن نقصی در فرد مجرد هستند تا آن را به مجرد بودنش نسبت دهند" (روح انگیز).

"الان نسبت به قبل وضعیت فرق کرده زن مجرد آزاد تره ولی باز هم محرومیت‌هایی داره که نمی‌ذاره راحت زندگی کنه نبود، تبعیض بین دختر و پسر مبنای این نگاه است پسر مجرد ۵۰ ساله قابل قبول تره تا من و امثال من" (ستاره).

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه تأخیر در سن ازدواج نه تنها به‌عنوان یک معضل و مسئله شخصی بلکه در قالب یک مسئله اجتماعی درآمده است به‌نحوی که پدیده تجرد به‌صورت یک مشکل عمومی درآمده و در عمل بیشتر خانواده‌های ایرانی با این مسئله روبه‌رو هستند از همین رو در پژوهش حاضر با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی در راستای شناسایی پیامدهای تجرد قطعی پرداخته است. هرچند پدیده تجرد قطعی برخاسته از شرایط و زمینه‌های علی و ساختاری متفاوتی هست که ممکن است تفاوت‌هایی در نمونه‌های

مورد بررسی داشته باشد اما به جرئت می‌توان گفت که این پدیده پیامدهای یکسانی برای این طیف از جامعه با خود به همراه می‌آورد.

براساس نتایج پژوهش حاضر پیامدها و آثار ناشی از تجرد قطعی در پنج مضمون اصلی شامل؛ رهاکردن تفکر ازدواج، آسیب‌پذیری تنهایی، واگویه حسرت‌های گذشته، داغ ننگ ناشی از تجرد و درماندگی اجتماعی هم از جانب زنان و هم از جانب مردان بود که دختران در مصاحبه خود به آن اشاره می‌کردند. تجرد قطعی دارای پیامدهای فردی و اجتماعی بسیاری است، گزارش‌های آماری (خبرگزاری ایسنا ۱۹ مهر ۱۴۰۰) که حاکی از آن است که دختران سه برابر بیش از پسران در معرض تجرد قطعی قرار دارند و با عنایت به آموزه‌های ایرانی - اسلامی باید توجه نمود که افزایش سن ازدواج و به تبع آن تجرد قطعی به خصوص در میان دختران در ایران مسئله مهمی است که نیازمند بررسی و توجه جامعه‌شناسان و پژوهشگران این حوزه هست. مسئله دیگر این است که تجرد قطعی متأسفانه اکنون کلان‌شهرهای کشور را درنوردیده و وارد شهرهای کوچک‌تر نیز شده است که نشان از عمومیت این امر در جامعه ایرانی دارد. نتایج مطالعه حاضر نشان‌داد که تبعات و پیامدهای؛ رهاکردن تفکر ازدواج، آسیب‌پذیری تنهایی، واگویه‌های حسرت‌های گذشته، داغ ننگ ناشی از تجرد و درماندگی اجتماعی می‌تواند باعث سرخوردگی و احساس ناتوانی این قشر از جامعه شده و افسردگی و اضطراب عمومی را در جامعه گسترش دهد، بنابراین شایسته است متولیان امر نسبت به اتخاذ تصمیماتی در این زمینه توجه کافی داشته باشند؛ چنین تصمیماتی شایسته است از یک سو نسبت به گسترش تجرد قطعی در جامعه حساس شده و حتی‌الامکان با اتخاذ سیاست‌هایی از افزایش این پدیده جلوگیری نماید و از سوی دیگر، با ارائه تسهیلات و خدمات لازم اجتماعی از مجردان قطعی حمایت‌های لازم انجام شود.

باعنایت به پیشینه پژوهش می‌توان گفت که نتایج پژوهش حاضر با پژوهش زارعان (۱۳۹۷) که زندگی مجردی زنان مجرد را به دو گونه «مجردی آسیب‌زا» و «مجردی لذت‌بخش» تقسیم کرده‌بود همسویی دارد به‌نحوی که افراد مورد مطالعه پژوهش حاضر نیز به‌تقریب چنین تقسیم‌بندی از تجرد داشتند، همچنین نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش‌های مدرسی یزدی (۱۳۹۶) که انزوای دختران مجرد را بالا نشان داده‌بود همسویی دارد به‌نحوی که افراد مورد مطالعه این پژوهش نیز درجاتی از انزوای فردی و اجتماعی از خود نشان می‌دادند. نتایج با مطالعات حسینی و ایزدی (۱۳۹۵) هم در مورد احساسات دوگانه (استقلال و احساس تنهایی) مجردان کاملاً همسو و هم‌جهت بوده است به‌نحوی که در میان افراد مورد مطالعه این پژوهش نیز درجاتی از احساس آزادی و احساس تنهایی کاملاً مشهود بود، همچنین نتایج پژوهش با بررسی چابکی (۱۳۹۵) در زمینه مقوله‌های؛ نگاه آرمان‌گرایانه دختران به ازدواج، تغییر نگاه نسبت به جایگاه دختران در خانواده و شرایط اجتماعی کاهش‌دهنده جاذبه ازدواج تشابهات و همانندی‌هایی داشت به‌نحوی که افراد مورد مطالعه پژوهش به‌نحوی به هر سه مقوله آرمان‌گرایی، تغییر جایگاه زنان در خانواده و کاهش جاذبه‌های ازدواج اشاره داشتند و لازم است سرپرستان سیاسی، فرهنگی، اجرایی و دینی جامعه مخصوصاً در زمینه کاهش جاذبه‌های ازدواج اقدامات واقعی و درخور

در دستور کار خود داشته‌باشند. همچنین نتایج پژوهش با نتایج قادرزاده و همکاران (۱۳۹۶) در زمینه نقش تقدیرگرایی در تجرد زنان و پذیرش محدودیت‌های پذیرفته‌شده به‌مانند زمینه تسهیل‌گر و بازنمایی وابستگی در رسانه به‌منزله شرایط مداخله‌گر با نتایج پژوهش حاضر مشابهت و همسویی داشته است. در مورد تشابه و تفاوت با پیشینه‌های پژوهشی خارجی می‌توان گفت که نتایج پژوهش با نتایج پژوهش‌های یو (۲۰۱۶) در کره جنوبی که از الگوهای متمایز تأخیر در ازدواج در بین نسل‌هایی که بار تحولات سیاسی پی‌درپی مانند جنگ جهانی و جنگ کره بود همسو هست به‌نحوی که در بین جامعه مورد مطالعه که بیشتر از نسل انقلاب و جنگ تحمیلی بودند و به‌نوعی اتفاقاتی از این دست در عدم ازدواج افراد مطالعه مؤثر بوده‌اند به‌نحوی که حتی یکی از موارد نامزد خود را در اثر شهادت از دست داده بود و به‌خاطر پابندی زیاد به نامزد شهید خود ازدواج نکرده بود. نتایج مطالعه حاضر با نتایج مطالعات پارکر و همکاران (۲۰۱۴) از یک سو و نتایج مطالعات آوسان و هاردی (۲۰۱۷) از سوی دیگر همانندی و تفاوت خاصی نشان نداد. همچنین نتایج پژوهش با نتایج مطالعات نتویموه و ابانیه (۲۰۱۴) در مورد نقش متغیر استقلال و توانمندی اقتصادی در کاهش گرایش به ازدواج زنان از یک سو و ترجیحات فرد در انتخاب همسر از سوی دیگر مشابهت داشت علاوه بر این نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش نتویموه و ابانیه (۲۰۱۴) در زمینه تجربیات زناشویی زنان درباره عدم گرایش دختران به ازدواج مشابهت داشته و همسو بوده است.

باتوجه به نتایج پژوهش، مشاهدات میدانی، آمارهای مختلف در زمینه تجرد قطعی و نتایج مطالعات پیشین داخلی و خارجی در باب موضوع مورد مطالعه می‌توان گفت که تجرد قطعی دختران پدیده نوینی است که در ایران از شرایط و زمینه‌های ساختاری، مداخله‌ای و علی‌گوناگونی نشئت‌گرفته است و در حال حاضر خود را در قالب مجردان قطعی بازنمایی نموده است بدیهی است که پیامدهای این آسیب اجتماعی بسیار متفاوت و حتی ممکن است متضاد باشند که هرکدام در نوع خود نیاز به ریشه‌یابی دقیق خواهد داشت. به نظر می‌رسد پیامدهای تجرد قطعی با افزایش سن مجردان قطعی بیشتر نمایان خواهد شد و این افراد در سال‌های آتی در زمینه‌های مختلف؛ اجتماعی، رفتاری، پزشکی و... نیاز به مراقبت‌های بیشتری از سوی جامعه خواهند داشت و لازم است سرپرستان امر ضمن تمهید اقدامات لازم برای این طیف از جامعه رویکردهایی هم‌جهت کاهش و پیشگیری از تجرد قطعی اتخاذکنند. به‌عنوان بخشی از چنین تمهیداتی در اینجا پیشنهادهایی در راستای نیل به اهداف فوق که برگرفته از نتایج پژوهش بوده‌اند ارائه شده است.

۱. باعنایت به این امر که یکی از مهم‌ترین پیامدهای تجرد قطعی دختران در این پژوهش رهاکردن تفکر ازدواج بود لازم است جامعه نسبت به رواج و شیوع چنین پدیده‌ای نگرانی داشته باشد و از گسترش این تفکر در بین دختران مجرد جلوگیری شود. در این راستا براساس یافته‌های این پژوهش پیشنهاد می‌شود، ارائه مشاوره برای خانواده‌ها از طریق رسانه‌های عمومی از جمله صداوسیما با محوریت ارزش تلقی کردن تأهل و ارائه مشوق‌های لازم برای افراد متأهل در دستور کار قرارگیرد.

۲. یکی از پیامدهای تجرد، آسیب‌پذیری تنهایی است همان‌گونه که عنوان شد با طولانی شدن تجرد دختران و یا فوت والدین و یا ازدواج سایر اعضای خانواده، احساس تنهایی و پیامدهای آن در بسیاری از مواقع، لحظات سختی را برای این دختران رقم می‌زند. در این راستا پیشنهاد می‌شود از انجمن‌هایی که اقدام به ایجاد کانون‌های دوستی و حتی تورهای گردشگری می‌نمایند حمایت لازم انجام شود تا از رهگذر این امر آسیب‌پذیری تنهایی و احساس تنهایی دختران مجرد کاهش یابد، همچنین در این زمینه می‌توان با تسهیل زمینه‌های قبول حضانت کودکان بی‌سرپرست از سوی دختران مجرد نسبت به کاهش عواقب آسیب‌پذیری تنهایی اقدامات پیشگیرانه لازم را انجام داد.

۳. یکی دیگر از پیامدهای تجرد قطعی که در این پژوهش شناسایی شد، واگویی حسرت‌های گذشته بود، همان‌گونه که عنوان شد دختران دارای حسرت‌های پیدا و پنهان بسیار زیادی مخصوصاً از حیث احساس نیاز به مادری و داشتن احترام زنانه هستند، با عنایت به این موضوع در این راستا پیشنهاد می‌شود تسهیل زمینه‌های قبول حضانت کودکان بی‌سرپرست از سوی دختران مجرد انجام شود تا ضمن کاهش آلام دختران مجرد زمینه‌های لازم برای رشد و تعالی کودکان بی‌سرپرست و محروم از مادر نیز در جامعه فراهم شود.

۴. یکی دیگر از پیامدهای تجرد قطعی داغ‌ننگ ناشی از تجرد بود که افراد جامعه مورد مطالعه از آن به شدت ناراضی بودند بدیهی است که هرگونه اقدامی در این راستا همچون شمشیر دو لبه‌ای است که بایستی مزایا و معایب آن در کنار یکدیگر دیده شوند در این زمینه پیشنهاد می‌شود فرهنگ‌سازی لازم در زمینه قبول تجرد این افراد از طریق رسانه‌های اجتماعی و... انجام شود، اما این فرهنگ‌سازی لازم است از ظرافت لازم برخوردار باشد تا از تبدیل تجرد قطعی به‌عنوان یک نوعی از سبک زندگی و تلقی این سبک زندگی به‌عنوان ارزش اجتماعی جلوگیری شود.

۵. در ارتباط با پیشنهاد پیشین یکی دیگر از پیامدهای تجرد قطعی در ماندگی اجتماعی بود و دختران مجرد احساس در ماندگی از زندگی در جامعه داشتند به‌نحوی که هر آن با مشخص شدن هویت خود ممکن بود مورد سوءاستفاده قرار بگیرند. در این زمینه هم پیشنهاد می‌شود فرهنگ‌سازی لازم از سوی متولیان امر انجام شود تا این افراد از زندگی بهتر و مطلوب‌تر در جامعه برخوردار باشند.

ملاحظات اخلاقی

حساسیت بالای موضوع مستلزم رضایت آگاهانه شرکت‌کنندگان پژوهش بود بنابراین کلیه شرکت‌کنندگان پیش از انجام مصاحبه رضایت آگاهانه خود را از موضوع ابراز نمودند و به‌عنوان یک تعهد اخلاقی شرکت‌کنندگان در هر مرحله‌ای از پژوهش از حق کناره‌گیری برخوردار بودند، دادن زمان کافی برای درک سؤالات مصاحبه، حفظ گمنامی و محرمانه ماندن اطلاعات شخصی پاسخگویان، همچنین تحلیل و تفسیر صادقانه مبتنی بر رعایت حقوق ذی‌نفعان از دیگر اصول اخلاقی بود که مدنظر نویسندگان قرار گرفت.

حمایت مالی: مطالعه از حمایت مالی برخوردار نبود.

مشارکت نویسندگان: نویسنده اول اکبر طالب‌پور مسئول تحلیل داده‌ها و نویسنده دوم خانم بیرانوند مسئول اجرای مصاحبه بوده و بقیه مراحل مطالعه نیز به صورت مشارکتی بوده است.

تضاد منافع: این پژوهش به طور مستقیم یا غیرمستقیم با منافی تعارض ندارد.

قدردانی: از تمامی شرکت‌کنندگان که وقت گران‌بهای خود را در اختیار نویسندگان قرار دادند نهایت تقدیر و تشکر داریم.

منابع فارسی

- آزاد ارمکی، تقی. (۱۳۸۶). جامعه‌شناسی خانواده ایرانی. تهران: انتشارات سمت.
- استراوس، آنسلم و کرین، جولیت. (۱۳۹۱). مبانی پژوهش کیفی (فنون و مراحل تولید نظریه زمینه‌ای). ترجمه ابراهیم افشار، تهران: نشر نی.
- چابکی، ام البنین. (۱۳۹۵). روایت دختران ۴۵ سال به بالای شهر تهران از علل تجرد قطعی. مطالعات اجتماعی ایران، ۱ (۳ و ۲): ۱۰۲-۱۲۳. [link]
- حسینی، سیدحسن؛ ایزدی، زینب. (۱۳۹۵). پدیدارشناسی تجربه زیسته زنان مجرد (جمعیت مورد مطالعه زنان بالای ۳۰ سال شهر تهران). مطالعات اجتماعی-روان شناختی زنان، ۱۲ (۱): ۷۲-۴۱. [link]
- درگاه ملی آمار. (۱۳۹۷). نتایج سرشماری ۱۳۹۵. آنلاین. www.amar.org.ir.
- زارغان، منصوره. (۱۳۹۷). بررسی اکتشافی دلایل تأخیر در سن ازدواج از دیدگاه دختران دانشجوی شهر تهران. مطالعات زن و خانواده، ۶ (۲): ۸۶-۱۱۰. [link]
- سخاوت، جعفر. (۱۳۷۷). جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
- کرسول، جان دلیو. (۱۳۹۸). طرح پژوهش: رویکردهای کیفی، کمی و ترکیبی. ترجمه علیرضا کیامنش تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.
- کرمی قهی، محمدتقی و پاپی نژاد، شهربانو. (۱۳۹۱). زمینه‌های اجتماعی-فرهنگی تک‌زیستی دختران. فصلنامه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده، ۷ (۱): ۳۳-۱. [link]
- کریمی، خدیجه. (۱۳۸۸). بررسی تغییرات شاخص‌های ازدواج در ایران طی سالهای ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵. چهارمین همایش انجمن جمعیت‌شناسی ایران، تهران.
- قادرزاده، امید؛ غلامی، فاطمه و غلامی، الهه. (۱۳۹۶). بازسازی معنایی تجربه زیسته دختران از تجرد. زن در توسعه و سیاست، ۱۵ (۳): ۴۲۶-۴۰۳. [link]
- قتبری برزبان، علی؛ سلیمانوندی، شاپور و فاطمی، نرگس‌السادات. (۱۳۹۷). تأملی بر تأثیر روابط جنسی پیش از ازدواج بر گرایش به ازدواج مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه اصفهان. مجله پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۷ (۳): ۳۳-۵۴. [link]
- مدرسی یزدی، فائزه‌السادات؛ فرمند، مهناز؛ افشانی، سیدعلیرضا. (۱۳۹۶). بررسی انزوای اجتماعی دختران مجرد و عوامل فرهنگی-اجتماعی مؤثر بر آن (مطالعه دختران مجرد بالای ۳۰ سال شهر یزد). مسائل اجتماعی ایران، ۸ (۱): ۱۲۱-۱۴۳. [link]
- مرکز آمار ایران و مطالعات راهبردی. (۱۳۹۵). روند تجرد در ایران. انتشارات مرکز آمار.

References

- Adamczyk, K. (2016). *Singlehood from Individual and Social Perspectives*. Ph. D. Thesis, Institute of Applied Social Sciences, University of Warsaw, Poland. [\[link\]](#)
- Awosan, C. L. ; Hardy, K. V. (2017). Coupling Processes and Experiences of Never Married Heterosexual Black Men and Women: A Phenomenological Study. *Journal of Marital and Family Therapy*, 43 (3). [\[link\]](#)
- Azad Armaki, Taqi. (2007). *Sociology of Iranian family*. Tehran: Sama Publication. (Text in Persian)
- Becker, G. (1976). *The Economic Approach to Human Behaviors*. University Of Chicago Press.
- Berg-Cross, L. , Scholz, A. , Long, J, Grzeszyk, E. , & Roy, A. (2004). Single Professional Women: A Global Phenomenon Challenges and opportunities. *Journal of International Women's Studies*, 4 (5):34-59.
- Chaboki, O. (2016). Causes of girls' Spinster in Tehran. *Journal of Iranian Social Studies*, 10 (2. 3): 102-123. (Text in Persian) [\[link\]](#)
- Creswell, J. W. (2019). *Research Project: Qualitative, Quantitative and Combined Approaches*, Translated by Alireza Kiamanesh Tehran, Jihad Daneshgahi Pub. (Text in Persian)
- Douglas H. (2010). *Spinster Defined*. Online Etymology Dictionary. Dictionary.com Unabridged. Retrieved 5 June.
- Ferguson, S. (2000). Challenging Traditional Marriage: Never Married Chinese and Japanese American Women. *Gender and Society*, 14 (1):136-159.
- Ghanbaribarzain, A. , Salmanvandy, S. , Fatemi, N. (2018). An Analysis of the Impact of Premarital Sexual Relations on Marriage Orientation (Case study: Students of University of Isfahan). *Strategic Research on Social Problems in Iran University of Isfahan*, 7 (3):33-54. doi: 10. 22108/ssoss. 2019. 113584. 1325. (Text in Persian) [\[link\]](#)
- Hosseini, S. , & Izadi, Z. (2016). The Phenomenology of lived Experiences Of Women Over 35 Years of Age Who Have Never Married In Tehran. *Women's Studies Sociological and Psychological*, 14 (1): 41-72. doi: 10. 22051/jwsp. 2016. 2332. (Text in Persian) [\[link\]](#)
- Karimi, K. (2009). *A study of changes in marriage indicators in Iran during 1375 to 1385*. The fourth conference of the Iranian Demographic Association. Tehran (Text in Persian)
- Maitra, P. (2004). Effect of Socio-Economic Characteristics on Age at Marriage and Total Fertility in Nepal. *Journal of Health and Population*, 22 (1):69-84.
- Modarresi Yazdi, F. , Farahmand, M. , Afshani, S. A. (2017). A Study on Single Girls' Social Isolation and Its Effective Socio-Cultural Factors: A Study on Single Girls over 30 Years in Yazd. *Journal of Social Problems of Iran*, 8 (1):121-143. (Text in Persian) [\[link\]](#)
- Neondorf, K. A. (2016). *The Content analysis guidebook*, Second edition, London Sage Publication. [\[link\]](#)
- Ntoimo Lorretta F. C. & Abanihe. Uche, I. (2014). Determinants of Singlehood: A Retrospective Account by Older Single Woman in Lagos, Nigeria. *Population Studies*, 27 (2):386-397. [\[link\]](#)
- Parker, K. ; Wang, W. ; Rohal, M. (2014). *Record shere of Amercians Have never married: As ralues, Economice and Gender patterns change*. Washington, D. c: Pew Research Center's a Social: Demographic Trends Pproject.

- Papynezhad, Sh. & karami Qahi M.T. (2013). Socio-cultural contexts of single girls. *The Women and Families Cultural-Educational*. 7(21):1-33. (Text in Persian). [\[link\]](#)
- Qaderzadeh, O. , Gholami, F. , Gholami, E. (2017). Semantic reconstruction of girls' lived experience of singleness. *Woman in Development & Politics*, 15 (3):403-426. doi: 10. 22059/jwdp. 2017. 223685. 1007116. (Text in Persian) [\[link\]](#)
- Sakhavat, J. (1998). *Sociology of social deviations*. Tehran: Payame Noor Pub. (Text in Persian)
- Schroeder, R. (2003). *The meaning of marriage: an exploratory study of why women choose to marry*. Unpublished PhD Dissertation: Trinity Western University.
- Segalan, M. (1992). *Historical Sociology of the Family*. Hamid Elyasi Translation, Tehran, Center Publishing.
- Strauss, A.; Carbin, J. (2012). *Fundamentals of Qualitative Research (techniques and stages of grounded theory)*. Translated by: Ebrahim Afshar. Tehran: Ney Pub. (Text in Persian)
- Yoo, S. H. (2016). Post Ponement and Recup Eration Cohort Marriage: The experience of south South Korea. *Demogaphic Research*, 35 (35): 1045-1078. [\[link\]](#)
- Yoshid, A. (2017). *Unmarried Woman in Japan: the Drift into Singlehood*. Research on Gender in Asia Series. London & Newyork: Routledge. [\[link\]](#)
- Zarean, M. (2018). Investigation of the reasons for delayed marriage from the viewpoint of female students in Tehran. *Journal of Woman and Family Studies*, 6 (2):86-110. doi:10. 22051/jwfs. 2017. 14955. 1426. (Text in Persian) [\[link\]](#)

